

גליון נחלת ה'

גליון 16 וגליון 30

עם ליקוטים רבים מתורתו של מרן המשגיח
הגאון רבי יחזקאל לוינשטיין זצוק"ל

מעניני הפרשה

דבר אלוקיני יקום לעולם

בפרשת השבוע (שופטים יח, כא) נאמר "וכי תאמר בלבבך איכה נדע את הדבר אשר לא דיברו ה': אשר ידבר הנביא בשם ה' ולא יהיה הדבר ולא יבא הוא הדבר אשר לא דברו ה' בזדון דברו הנביא לא תגור ממנו".

המאפיין הבולט של דבר ה' הוא שאין כזו מציאות שדבריו לא יתקיימו מול העינים, וזהו הן מצד יכולתו - "כן יהיה דברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי ריקם כי אם עשה את אשר חפצתי והצליח אשר שלחתי" (ישעיהו נה, יא), והן מצד מידת אמינותו, שהוא הא-ל הנאמן בכל דבריו - וכמש"כ (במדבר כג, יט-כ) "לא איש א-ל ויכזב וכן אדם ויתנחם... הנה ברך לקחתי וברך ולא אשיבנה".

גם אם צריך להמתין אלפי שנים לקיום דברי ה', בסוף רואים כיצד כל הנבואות מתקיימות אחת לאחת, לא נופל דבר מדברי ה' ארצה, על דרך מש"כ (ירמיהו ל, כד) "באחרית הימים תתבוננו בה" - "רצה לומר, אם יתמהמה, הנה בסוף הימים כשתקיים - תתבוננו בה" (מצודת דוד).

וגם אם באמצע יש את כל הסיבות שבדרך הטבע אמורות לבטל את הנבואה, על כל הסיבות המעכבות נאמר (ישעיהו מ, ח) - יָבֹשׁ חָצִיר נָבֵל צִץ (עיי"ש במצוד"ד שפירשו לענין העמים שיבואו עם גוג על ירושלים למלחמה, שכולם יבולו ויכמשו כחציר), וְדָבַר אֱלֹקֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם.

חיזוק באמונה מכא"י

במסגרת הגליון הנוכחי הבאנו מדבריו של המשגיח הגה"צ ר' יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, אשר בעיון קל בכתביו אפשר לראות את הקשר העמוק שלו לארץ הקודש. נושא אחד שלא הבאנו בתוך הדברים, ואשר מחמת חשיבותו, הוא ראוי לחלוק מקום לעצמו, הוא נושא האמונה הנלמדת מנתינת א"י, ש"דבר אלוקיני יקום לעולם".

המשגיח הגר"י לוינשטיין זצ"ל היה ידוע בעבודתו הגדולה בענין החיזוק באמונה, ולכן אי"ז לחינם התקשרותו הגדולה לא"י, שהרי חטא המרגלים הוגדר בתורה כחסרון באמונה - כמ"ש כמה פעמים בתורה, ואחד מהם בפרשה שקראנו לפני שבועיים (דברים ט, כג) "ובשלח ה' אתכם מקדש ברנע לאמר עלו ורשו את הארץ אשר נתתי לכם ותמרו את פי ה' אלקיכם ולא האמנתם לו ולא שמעתם בקלי". משום שהמאמין בה', הוא סמוך ובטוח בהבטחתו של הקב"ה שהעיד על א"י שהיא ארץ טובה, והוא בטוח שאם הקב"ה העיד שתכלית יציאת מצרים היא "להעלות מן הארץ ההוא אל ארץ טובה ורחבה", אות הוא שהעליה לא"י יש לה משמעות חשובה, ולא בשביל להגיע ל"ארץ אוכלת יושביה" הוציא הקב"ה את ישראל ממצרים.

ובאמונתו בה' הוא ג"כ מאמין שאין להירתע מהקשיים העומדים בפני אלו הבאים ליישב את הארץ, וכפי שכותב הגר"י לוינשטיין במכתבו בעת היותו בשנחא: "ישנם קטני אמונה אשר אינם מאמינים ביכלת יציאה מכאן לא"י בנקל, וחושבים שלמקומות אחרים יעלה הדבר יותר בנקל, ולפיכך מבקשים להם מקומות אחרים..." (אור יחזקאל ח"א, מכתבים, מכתב לד).

ומאידך, מהתבוננות במאורעות ארץ ישראל, אפשר להתחזק באמונה לאין שיעור, איך יָבֹשׁ חָצִיר נָבֵל צִץ, ולמרות כל נסיונותיהם של האומות בכל הדורות לכבושה, ולמרות הגלות הארוכה ונפוצות ישראל בכל העולם, עם כל זה - דָּבַר אֱלֹקֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם: "הנה בלומדנו בפרשת השבוע שראינו הבטחת השי"ת לאברהם אבינו ע"ה את ארץ ישראל שעם ישראל וא"י יתקיימו לנצח נצחים, ובראותנו עתה לאחר כל הצרות וההפרתקאות שעברו עלינו ואנו זכינו לארץ ישראל כקיום הבטחתו יתברך, הרי מהתבוננות בענין זה גרידא היינו צריכים להתחזק באמונה לאין שיעור". (אור יחזקאל ח"ג, אמונה, עמ' סה).

"הנה למשל דוגמא לחזוק האמונה. שהנה הקב"ה הבטיחנו שארץ ישראל נחלה לישראל, וכתב הרמב"ן (ויקרא כו טז) שהגויים אף בעת הגלות לא יתיישבו בה כי נחלתנו היא. ורק לנו עומדת לירושה, וזאת רואים אנו בעינינו, שלמרות אורך הגלות עמדה ארץ ישראל כביכול והמתינה לנו עד שזכינו אליה במקצת. (שם עמ' רצב).

כך אפשר לראות רבות בדבריו כיצד הוא מעמיד את התקיימות הבטחת הקב"ה לנו על א"י כמקור לחיזוק באמונה: "א"י היתה כל השנים במצב של שממה מאין יושב, ורק עתה שזכינו, עם ישראל, לבוא בגבולה ולהתיישב בה, החלה הארץ לפרוח כפי שלא היתה במשך כל הדורות". (ח"ז עמ' סג).

"הנה כשמונה מאות שנה היתה ארץ ישראל שממה בלי יושב, רבים מאומות העולם רצו לכבושה ולקבל בה חלק, אולם לא עלתה בידם ולא הצליחו לכבושה ולהתנחל בה, וכל זה מחמת שהבטיח לנו זאת הקב"ה בתוכחת משה, ולפתע פתאום זכינו עם ישראל - לא"י, והארץ נבנית שלא כדרך הטבע... וא"כ עלינו להתעורר ולצפות לגאולה ולמלך המשיח". (ח"ז עמ' צד).

והמתבונן עתה יראה שהארץ נבנית משעה שהגיעה ליד עם ישראל, מה שלא היתה משך כל הזמן, ע"כ שכיון שהגיעה לידינו יש בזה כבר סימנים לגאולה". (ח"ז עמ' צה).

"ואף עתה רק אנו שולטים בארץ ישראל, וכל הדורות באו אומות העולם ולא הצליחו להתיישב בה, ורק כלל ישראל נוחלים אותה, וכל זה מפני ההבטחה שהבטיח השי"ת לישראל". (ח"ז עמ' קי).

דבר העורך

"אלול" - "א"ני ל'דודי ו'דודי ל'י", יש "יחסי גומלין" בין ה"אני לדודי" ובין ה"דודי ל'י", ה"אני לדודי" - מחזק את ה"דודי ל'י", וה"דודי ל'י" מחזק את "אני לדודי".

ה"אני לדודי" - מחזק את ה"דודי ל'י" - כשיהודי יותר מתאמץ לעבוד ולהתקרב להקב"ה - הקב"ה יותר מראה לו קירבה והשגחה פרטית מצידי.

וה"דודי ל'י" מחזק את "אני לדודי" - שע"י שהאדם מתבונן בקירבה והשגחה פרטית שהקב"ה מראה לו - הוא מקבל כוחות להתאמץ יותר בעבודת וקירבת ה'.

ביאור הדבר: אח"ל (זוה"ק שמות ה, ב): "א"ר יהודה אלמלי הווי ידעין בני נשא רחמימותא דרחים קודשא בריך הוא לישראל, הווי שאגין ככפירא למרדף אבתריה".

ומבואר שבכדי לעבוד את ה', בדרגת "נדעה נרדפה לדעת את ה'... אחרי ה' ילכו כאריה ישאג" (הושע ו, ג - יא, י; ובברכות ו, ב) - צריך קודם לדעת את האהבה שאוהב הקב"ה את ישראל.

והנה המקור הכי גדול שממנו שואבים את הידיעה שהקב"ה אוהב את ישראל - הוא מכך שהקב"ה נתן לנו את ארץ ישראל, וכמו שאמרו חז"ל (בראשית רבה מא, ח) "... ורע אברהם אוהבו... נעשה לו הקדוש ברוך הוא כריע, שמתוך אהבה שאהבו, אמר לו לורעך נתתי את הארץ הזאת".

כלומר, שכביכול הקב"ה חיפש ביטוי לאהבה העצומה שאהב את אברהם, ומצא שהביטוי לזה הוא - לתת לו את ארץ ישראל - "שמתוך אהבה שאהבו, אמר לו לורעך נתתי את הארץ הזאת".

וזהו משום שארץ ישראל היא המתנה הכי יקרה, וכמש"כ בפרשת שלח (במדבר יד, ז) "ויאמרו אל כל עדת בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אתה טובה הארץ מאד מאד... והלשון "מאד מאד" בא לומר, שזה פיסגת הטוב, ולא יכול להיות יותר טוב מזה, וכמש"כ בפירוש (הארוך) לאבן עזרא (שמות א, ז) "ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד, ומלת במאד מאד שלא היו יכולין להיות יותר". (ועיין גבורות ה' למחר"ל, פרק נ"ט).

*

יש שני מיני "אלול", יש "אלול" של מי שמתבונן ב"דודי ל'י" - בניסים שעשה הקב"ה עם עם ישראל, ויש "אלול" של מי שאינו מתבונן בזה, ולא קרב זה אל זה.

וכך אמר הגה"צ ר' יחזקאל לוינשטיין זצ"ל לאחר הניסים שאירעו במלחמת ששת הימים:

"חושבני וברור אצלי הדבר, שחובת ההכנה באלול של השנה הזאת מוכרחת להיות במדרגה לגמרי אחרת מאשר בשנים אחרות. כולם מדברים על כך כי רואים במוחש כי המצב לגמרי אחר. כולם אומרים כי אלה הם ימות המשיח. בלי ספק רואים את כל אשר התרחש לעינינו...

לפיכך יש לנו לומר שלאחר הנסים והנפלאות שעברו עלינו, הרי זה מחייב לאמונה, לבהירות, למצב לגמרי אחר. וכל התגלות, כל ידיעה, פירושה כמו שרש"י ז"ל אומר (דברים י"א): וידעתם היום - תנו לב לדעת להבין ולקבל תוכחתו - ובלי זה לא נקראה זו בגדר ידיעה". (קובץ ענינים" - שהשמיע מרן המשגיח שליט"א "הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל) בישיבת פוניבז', בימי אלול תשכ"ז - תשרי תשכ"ח. עמ' ג-ד).

*

ועל דרך זה הוא תבע בתקופת "מלחמת ששת הימים", להגביר את עבודת ה', מכא ההכרה בניסי המלחמה, וכמש"כ (שם עמ' כג - כד): "הנפלאות שעשה השי"ת עמנו עוררו רבים בהמון העם להתקרבות אל השי"ת, זה בכה וזה בכה, ויש שאף החלו מעתה לקיים מצוות התורה מרוב התפעלות מאשר ראו עינינו.

אנשי המלחמה אומרים שראו ממש בחוש את יד ה' במערכה, ונשאלת השאלה למה אנו לא הושפענו מזה, האם חל באמת שינוי במצבנו בעבודת ה'?

אולם האם חושבים אנו שנוכל להמשיך כדאמול לאחר מאורע כזה, והתביעה עלינו לא תגדל מחמת כן? יש לאדם הצטדקות ברפיונו בעבודה, כי סוף כל סוף לא הראוהו בחוש אמיתות האמונה, ואילו הראוהו בחוש כדור המדבר, ודאי היה חי אחרת את חייו. הנה עתה הריאנו בחוש, ונסתרה הצטדקותנו זו, ועתה אם נשאר במקומו - כמה תגדל התביעה! אם רשעים חפשים מתעוררים להשתנות לטוב, כמה זה מחייב אותנו! אם כאלו החפצים להשאר בכפירתם וללכת במהלך רצונם - הוכרחו להכניע כפירתם מכח הגלוי שבנפלאות, אם לאחר גלוי כזה נשאר במקומו, היתכן?*

ועייך עוד בחובות ההתבוננות הנ"ל - במדור "מדברי רבותינו" בפרק ד' הניסים במתנת ארץ ישראל.

*

יש לציין, שהגרי"י לוינשטיין היה מלומד בנאים באופן פרטי (עייך בספרי תולדותיו), ורגיל בנפלאות באופן כללי (כגון הניסים הגדולים שעבר בימי שנחאי כידוע. עייך בספר "אור יחזקאל" חלק א' עמוד שנה" - "מגילת הנס", ובספר "זכרון יחזקאל", ועוד), ואחרי הכל לא היו בעיניו "נפלאות כ"כ גלויות" כמו ניסי "מלחמת ששת הימים" שבארץ ישראל. שהוא "הגלוי שבנפלאות" כלשונו, וזהו משום שדווקא ע"י מתנת ארץ ישראל - ה' מוכיח את אהבתו הגדולה לישראל, וכנ"ל, ודווקא ע"י ההתבוננות בניסי מתנת ארץ, זכה הגרי"י לוינשטיין להיות "מאמין בה", ועובד ה" בדרגא יותר רצויה, וכדבריו. ומזה אנו למדים שמי שלא מכיר בניסי מתנת ארץ ישראל, אפילו אם הוא מכיר בניסים אחרים - האמונה והעבודת ה' שלו מעורערת - לעומת מי שכן מכיר ומתבונן בזה.

וקל וחומר בימינו, ובפרט משנת תשנ"א ואילך, שאנו רואים הנהגה שמימית חדשה שלא היתה כמותה, שבאופן עקבי כאשר נזרקים טילים לעבר ערי ישראל, (ובשנים האחרונות אלפי טילים), ע"י אויבי ישראל, הקב"ה כביכול טיפל בכל טיל בפני עצמו שלא יפגע בישוב ישראל. ודווקא כאשר נתבונן בהשגחה עליונה זו - נזכה להכרה הראויה אצלנו ב"דודי לי", שנכיר שהקב"ה הוא "דודי" - הוא "דודי נפשינו אבינו הרחמן", ומכח זה נתחזק כראוי לנו ב"ריוץ עבדך כמו איל ישתחוה אל מול הדרך".

וה"ר מלפני אבינו שבשמים שנכתב ונחתם בספרן של צדיקים גמורים לאלתר לחיים טובים ולשלום ולגאולה שלימה בהאי שתא, ונזכה לראות במהרה בקיום הנבואה (ירמיהו כג ה-ו) הנה ימים באים נאם ה' והקמתי לדוד צמח צדיק ומלך מלך והשכיל ועשה משפט בארץ. בימיו תושע יהודה ישראל ישכון לבטח: אמר כן יהי רצון.

בברכת התורה, העורך

נבואות ה' לאחרית הימים

בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס

וכע"ז הובא על הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל (האיש על החומה ח"ב עמ' 437): מורנו היה שמח מאד לראות בבנינה של ירושלים... כאשר עבר על פני העיר החדשה צהלו פניו, ומפיו היו נפליטים המלים: "בונה ירושלים ה'... ובכל היה רואה בנין ירושלים והכנה אל הגאולה".

בכלל ירושלים הוא כל א"י, ועל כל בנין א"י נאמר בונה ירושלים ה', וכמו שאמרו חז"ל (זוה"ק וירא, קיד, א - ב): "שכל א"י בכלל ירושלים היא", וכן כתב רמ"ד וואלי (יחזקאל לז, א) "שהרי בתחלה יהיה קיבוץ גלויות ובנין הערים... כידוע מדברי רז"ל על פסוק "בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס"...

וכך הוא כותב הגרי"י לוינשטיין זצ"ל במכתבו: "תדעו בני היקרים כי יתכן כמעט לאמר על ארצנו הק' כי משכנה והילוכה לא כמנהג הבנתנו בדרכי הטבע, "בונה ירושלים ד' וכז". (אוי"י ח"א מכתב ריז).

"בידי רק להודיע לכם כי כל ארצנו בונה ה', ובין יום ולילה נולד בנינים חדשים ב"ה ממש, מכפרים נולד עיירות גדולות, בונה ירושלים ד' נדחי ישראל יכנס". (מכתב שא).

[וראה בשו"ת אגרות משה (אוי"י ח"ה סי' לז) להגאון ר' משה פיינשטיין זצ"ל "שמקוים אנחנו שמלך המשיח יבוא בקרוב כשהיו כל ערי ישראל על מכונם".]

כתב המשגיח הגה"צ ר' יחזקאל לוינשטיין (אור יחזקאל ח"א מכתב רב) "הלא ידוע דברי הרמב"ן בפ' בא ז"ל כי אין לאדם חלק בתורת משה רע"ה עד שיאמין כי כל דברינו ומקרינו כולם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם וכו', וכאשר אני רואה כי ארצנו הק' מתרבה ומתרחב בכל יום ויום בבנינים חדשים אשר למעלה מכפי השערותינו, כמעט מי שאין רואה זה לא יאמין זה, ואני אומר ע"ז בונה ירושלים ד' נדחי ישראל יכנס, וזו שמחה גדולה לנו כי בטח ירחם ד' ית' עלינו בקרוב ונזכה כולנו לראות ישועות ד' במהרה.

על דרך זה הוא אמר בשיחתו "והנה כאשר נתבונן נראה בעליל שימים אלו הם ימות המשיח... והנה עתה ארץ ישראל נכנית בצורה שלא נכנית מעולם, ויתכן שנכנית למען מסירה זו שתבוא הגאולה בהיות ארץ ישראל מיושבת.

זכורני בעת הצהרת בלפור שהחפץ חיים ז"ל אמר שזו התעוררות לגאולה אך מאוד צריך לדאוג מי יחטוף את הארץ שלא יעשו הם לבעלים עליה, עאכ"כ עתה שרואים אנו בנין ארץ ישראל ודאי שזו הכנה לגאולה, ולכן מחובותינו להתחזק באמונה ויראה להקדים פני משיח מלכנו". (אוי"י ח"ג עמ' רעט).

בדבריו מבואר שבנין ירושלים הוא הכנה לגאולה, והוא עפ"י חז"ל (ברכות מט, א): אימתי בונה ירושלים ה' - בזמן שנדחי ישראל יכנס. ופירש"י: בונה ירושלים - תשועת ישראל היא, דכתיב, בונה ירושלים ה' ואז נדחי ישראל יכנס.

מדברי רבותינו

המשגיח הגה"צ ר' יחזקאל לוינשטיין

פרק א: האהבה והתשוקה לארץ ישראל

חובת ההתקשרות לארץ ישראל

וטוב לאדם שיהיה תמיד רצונו ותאוותו ע"ד ארצו הק'. (מכתב נט; וע"ע מכתב רכד).

אין לבעלי העבירה התחברות וקשר עם ארץ ישראל, וכפי שחובתנו להתחבר עם הקב"ה כן מצווים להתקשר עם ארץ ישראל, ובשעה שאינו מתחבר ומתקשר עם ארץ ישראל סופו שהארץ תקיאתו. (או"י ח"ו עמ' פג).

גודל שאיפתו ושמחתו בישיבת הארץ, וצערו שלא עלה יותר מוקדם

במכתבים רבים הוא מביע שוב ושוב את שמחתו על שזכה להיות בארץ ישראל, ואף שנים עשרה שנים לאחר שעלה לארץ (שנת תשכ"א) הוא עדיין כותב "נותן אני תודה להי"ת כי זכיתי להיות בארצנו הקדושה" (מכתב שנט). להלן נביא מקצת ממכתביו בענין זה:

מי יוכל לשער גודל הזכות להיות מנוחלי ישיבה בתורה ומוסר בארצנו הקדושה והחביבה בעיני ה' ית', ומה מאד היה מיקר הסבא מקעלעם זצ"ל את אחד מתלמידיו שהיה ממיסדי ישיבה עם תורה ומוסר בא"י... (מכתב לג).

עומד אני בתקוה תמידית ובציפיית עינים לזכות ולהיות בארצנו הק'. (מכתב מט).

רב ברכה ושליו לכב' הרב המחבר ס' חזון איש שליט"א. ... תקותי לבוא בשאלות לפני מע"כ על דבר האפשרות לזכות לעלות לארצנו הק', כי רצוני ותקותי הוא רק לבנות בנין הישיבה באה"ק.

ובקשתי שטוחה לפני מע"כ כי יזכור אותי בתפילותיו שלא יגרע זכותי מלזכות לשוב ולהשיב למקום אשר היא חמדת כל ישראל וחמדתי. (מכתב תמח).

לפעמים אני חושב אם הייתי יודע מקודם את העתיד הנ"ל הייתי משתדל בעת אשר היינו בשנכיי ביותר למנוע את נסיעתי לארה"ב, וכמובן כי אז גם בטח הייתי מוצא איזה רבים אשר היו נמשכים עמי לנסיעתי לארצנו הק', מי יוכל לשער את גודל הדבר אם היו רבים מחנכיי ישיבתנו פה.

לפעמים נושא אני בעול עם אלו אשר נמצאים בארה"ב כי מי יוכל לילך נגד הרוח אשר שולט ושורר בארץ הטמאה הזאת, כבר דיברנו הרבה על דבר זה, אך כאשר באתי לארצנו הק' מרגיש אני יותר הקרירות והגלות רחמ"ל אשר אלו אשר הם בארץ הזו (אמריקה) כמה הם צריכים לעשות שמירות על שמירות שלא יקבלו השקר אשר הם רואים תמיד לעיניהם לדבר קל, ואולי גם לדבר אמת יתכן ח"ו. (מכתב סא).

הנה יש הרבה כעת תיירים עולים מארצות שונות דורשי ארצנו הק', והם מקיימים רק את הענין לשכנו תדרשו וכו', ואנחנו זכינו ב"ה להיות מיושבי הארץ כענין שנאמר וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ. (מכתב קט).

מסרב לצאת מא"י אפי' לשמחת נישאי נכדתו הראשונה

ע"ד למלאת בקשתו ובקשת כל ידידי אשר גם רצוני צריך להיות כן לקחת חלק בשמחתנו האמיתית כי זכינו לקבל בעד נכדתי הראשונה היקרה אשר נודעה לתהלה ולשבח אדם אשר גם הוא לשם ולשבח... אך כבוד חתני היקר כמדומני כי קשה הענין מאד עלי מכמה סיבות שונות... בפרט נסיעה

מארצנו הק' אשר חביב עלי מה ישיבתי בא"י. כדאי לעיין בפ' שעברה - כי תצא - על פ' לא תסגיר עבד אל אדוניו וכו', ברמב"ן (דברים כג, טז) ורבותינו אמרו (גיטין מה, א) אפילו בעבד כנעני של ישראל שברח מחוצה לארץ לארץ, שגם זה יעמוד לפני יושבי ארץ השם, וינצל מעבוד היושבים על אדמה טמאה ושאין כל המצות נוהגות שם". (מכתב רנט).

פרק ב: זירוז לעליה לארץ ישראל

זירז וסייע ליהודים נוספים לעלות לארץ ישראל

במכתבים רבים הוא מעודד את שומעי לקחו לעלות לא"י, והוא מביע את שמחתו הגדולה על אלו שהחליטו לעלות, ונביא כאן מקצתם: מברך אני לכל ידידי שיזכו להיות בארצנו הק' לא בארצות האומות רחמ"ל. (מכתב נג).

...מברך אני אתכם לזכות להיות בארצנו הק', וטוב לאדם שיהי' תמיד רצונו ותאוותו ע"ד ארצנו הק' ולהרגיש את עצמו כי הוא בחו"ל רק בגדר גר אנוכי בארץ... ואני נותן תודה להי"ת על אשר זכיתי להיות בירושלים הק'. (מכתב ט).

אני ממלא את בקשתו ושולח לו את הסמיכה לקיים רצונו של אדם זה כבודו. אבל לו ידעתי שזה יוכל לגרום במשהו שיחליט להשאר בארה"ב לא הייתי עושה זה, כי אין ברצוני שיהיה לי יד בזה. (מכתב סג).

כמדומני בטח כי אם הייתי שואל את "החזון איש" את שאלתו ע"ד ביאתו לארצנו הק' בטח הי' תשובתו בלי שום עוד דברים רק מצד מצות ארץ צריך לבוא. (מכתב פז).

כדאי לבא לארץ ישראל - ואפילו אם זה רק לזמן קצר הנה קבלתי פרישת שלום ע"י הרב דפאנעוועז שליט"א (זצ"ל), ומסר לי כי בדעתך לבוא אל ארצנו הק' בימות הקיץ, כדאי ביאתך לארצנו הק' אף לזמן קצר, כי גם רק לראות היה למתנה למשה רבע"ה... מה נורא הוא הרוח של ארץ הטמאה". (מכתב שכו).

מה נואלו האנשים החושבים שיזכו לארץ ישראל בלי חיזוק ועמל ג' מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל וכולם לא נתנו אלא ע"י יסורין "תורה א"י והעולם הבא" (ברכות ה, א)... ומה נואלו האנשים אשר הם חושבים כי בלי חיזוק ועמל ח"ו הם ישיגו כל המתנות הטובות האלו. (מכתב עו).

הנה ראיתי בס' דעת תבונות (ד' כ"ו ע"ב) - שלכל עילוי שרוצה הקב"ה לתת לאדם או לעולם, הנה כל זמן הזדמן הטוב אינו מזדמן ובא, אלא מתוך עומק עצה נסתרת, יקרה לו קודם צער, והרי זה כענין שאמר ז"ל שלש מתנות נתנו לישראל וכולם לא נתנו אלא ע"י יסורין, וזו שמחה גדולה לאדם כי אם הוא רואה כי הענין הי' לו מזה איזה רחמ"ל, בטח יהי' לו מזה טובה ושמחה רבה כה"ד. (ח"א מכתב פה; וכע"ז מכתב קלח).

המשיכה להישאר בחו"ל - משום מים גנובים ימתקו

זהו טבעו וכוחותיו לחפש ולרצות את הרע, כענין שנאמר (משלי ה) כי נפת תטפנה שפתי זרה וחלק משמן חכה, ומים גנובים, "דוקא גנובים" ימתקו... ועלה על דעתי לחשוב, אולי זוהי הסבה מדוע כה מתוק להם ארצות הברית אף לאלו שאין להם חמדת והנאת עוה"ז כל כך, כ"ש שאין להם שם טעמים רוחניים ואינם שבעים רצון מיישבתם שמה, ובכ"ז קשה להם להפרד ממנה וחושבים את זה לנסיון גדול לעזוב את הארץ הטמאה הזו. (מכתב צח).

יש עוד יחידים אשר בידם לבוא לארצנו הק' ואז בעז"ה ימצאו הרבה הרוחה למצבם... ואין זאת רק מעשה יצר או עונש ח"ו אשר אינם זוכים להיות בארצנו הק' שיהי' חלקם בחכמה וביראה... (מכתב קב).

1 מלוטק מתוך הספרים "אור יחזקאל" [ח"א - מכתבים. ח"ב - אלול ימים נוראים. ח"ג - אמונה. ח"ד - מידות. ח"ה - תורה ודעת. ח"ו - יראה ומוסר. ח"ז - דרכי העבודה]. ומתוך שני החוברות שיצאו בתקופת מלחמת ששת הימים. א. "קובץ ענינים" - שהשמיע מרן המשגיח שליט"א בישיבת פוניבז' בעת הצרה, המלחמה והישועה, אייר סיון תשכ"ז. ב. "קובץ ענינים" - שהשמיע מרן המשגיח שליט"א בישיבת פוניבז', בימי אלול תשכ"ז - תשרי תשכ"ח.

מדברי רבותינו

חובת ההתבוננות בניסים ולהתחזק בישועת ה'

האל"ף בעת כזו הוא להכיר שזה מעשה ה', לא מקרה. (קובץ ענינים אייר סיון עמ' ז)

השמחה באה לבית ישראל, מספרים שבירושלים רקדו ברחובות כשנודעה הישועה הגדולה, אנשים החלו להתעורר לאמונה ע"י הפלאים שנתעוררו... רצים לחנויות לקנות ספרי תהלים עבור החיילים לפי בקשתם, אנשים התעוררו לחזור לקיום מצוות. ניסים ונפלאות בפי הכל... **נראה שהניסים והנפלאות שאירעו עמנו, ניתנו לנו לאות להתחזק בישועת ה', לצפות ולהתכונן לגאולה השלמה שתבא במהרה בימינו.** (שם עמ' יח).

השמחה מפעמת בלב ישראל. **ב"ה זכינו למפלת שונאי ישראל, לנצחם ולהכניעם.** (שם עמ' כא).

אשר ראו עינינו לאחרונה יכול לשמש הקדמה חזקה לקבלת התורה, בחוש ראינו שכר ועונש, ראינו בחוש נסים גלויים, קרבת ה' אלינו... **ראינו בחוש שהש"ת שומר ישראל, כפי שמספרים אנשי המלחמה.** (שם עמ' כו).

עברנו מלחמה כזו, נסים גלויים, כל לוחם וספורו, שמעתי שינשם כאלה שנהיו שומרי מצוות, ונשאלת השאלה למה אצלי ואצלנו לא חל שינוי. (שם עמ' לב).

אחרי אשר הראונו כל זאת בעינינו בדורנו, וכל העולם משתומם למראה הנפלאות, גוים מתחילים לדבר על ישועת ה', מספרים שחיילים מצריים ששבו חיל יהודי - תוך כדי הליכתם עמו למקומם, התישבו בדעתם, ואמרו לו שהם משחררים אותו ויכול לחזור למקומו. **"אחר שראינו שה' נלחם לנחם - אמרו הם - אתה יכול לחזור למקומך"**, ומאחר שסירב שיעזבוהו לנפשו באמצע המדבר, ליווהו עד מקום ישוב ושחרורו. מה גדלה התגלות ה' בזה עד ש[ה]מצרים [ה]נלחמים - נמצא מהם מי שהכיר זאת. (שם עמוד לו).

ולמה לא נלמד לעצמנו מדור המדבר... והתביעה עליהם יתכן ושייכת גם עלינו, **"עד אנה ינאצני העם הזה ועד אנה לא יאמינו בי בכל האותות אשר עשיתי בקרבם"**. הם ראו מה שראו ואנו כבר ראינו יותר מהם, כל העבר שלנו מאז ועד היום. ואחרי כל זאת אשר הראנו ה' בשבועות האחרונים, ולא נשתנה? ונשאר במקומנו? האם לא יתבעו אותנו **"עד אנה לא יאמינו בי בכל האותות אשר עשיתי בקרבם"**. (שם עמוד לז).

הש"ת עשה עמנו נפלאות עד שאין הפה יכול לדבר, ואין לשער מה שנעשה עמנו, עם הכלל ועם היחידים. הרוצה להתחזק שהש"ת מכיר ויודעו בפרטות ומשגיח עליו ביחידות, יכול להראות לעצמו ניסי ה' ונפלאותיו עם יחידים מהלוחמים. נפלאות נעשו להצלת יחיד.

...אין לכך עיצה אלא **"ויתבוננו חסדי ה'"**, להתבונן במאורעות, להשיבם אל הלב ולהפכם להכרה יציבה בטוה בעמקי הלב, שחרית וערבית צריך לקבוע להתבונן בכך, ואל תתמה שהרי אפילו יציאת מצרים נצטוו להזכיר שחרית וערבית כדי לנטעו בקרבנו, כל שכן מאורע חדש שעבר עלינו, וכך אפשר לזכות להכרה אמיתית, וכבר ראינו אצל רחב מה גדול ערך הכרה אמיתית. (עמ' לז - לח).

(א.ה. עיין דברים הללו, באור יחזקאל, ח"ה, תורה ודעת, עמוד רל"ח. - ושם ח"ו, עמוד ר"ח. - ושם ח"ז, עמוד קל"ג).

חובת ההתבוננות על הטבת א"י בשעת ברכת המזון

והרי כל הברכות שאנו אומרים יסודם מכת הכרת הטוב. וכן ברכת המזון... ברכה שניה הודאה מכת הכרת הטוב על הטבת א"י. ואנו אומרים ומברכים ואיננו חושבים על כל זה, ורק מכוונים משום פרומקייט וכדומה, ואיננו חושבים כלל על יסודות הכרת הטוב המונח בזה, והסיבה לכך ג"כ משום שהורגלנו בקבלת הטוב ואיננו חושבים על הכרת הטוב, וע"כ התעוררתי שהרי בין כך אנו מקיימים את הברכות, וא"כ מחובתנו לברך מדין הכרת הטוב. (או"י ח"ד עמ' שכז).

זכות החזקת תורה בארץ ישראל קודם להחזקת תורה במקו"א

ואני פונה לעזרת כל אלה אשר רצונם ואפשרותם לתת יד לדבר מצוה של החזקת התורה ומצות ישוב א"י גם יחד. (מכתב קעו).

מה שנוגע להחזקת התורה, הנה כמובן ארצינו הק' מוקדמת. (מכתב רפב).

פרק ג: חטא המרגלים

הנגיעה מונעת את הרצון להיכנס לא"י

ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד עצום מאד וכו'... חזינו מהכא כוחה של נגיעה שיתכן ומחשבה קלה של פחד מגבורי ארץ כנען מונעת מאתם את הרצון להכנס לא"י, וכל דבריהם אודות ארץ מקנה אינם באמת הסיבה הדוחקת אותם לכך, אלא הנגיעה היא המטרידה אותם, ורק כשאמרו בני גד ובני ראובן שישאירו רק את טפם ומקניהם מעבר לירדן והם בעצמם יצאו למלחמה עד תומה והתבטלה הנגיעה מעיקרה, אזי קיבל משה רע"ה את דבריהם. (או"י ח"ד עמ' רכב. ועל דרך זה במכתב עו).

מי שאינו מאמין בטובת א"י הקב"ה משאירו ביד טעותו

כל החטאים אינם חמורים כל כך כמו חסרון אמונה, ולכן בשאר חטאים וסכלות לא יעזבהו הקב"ה בידי סכלותו, ורק כאשר חסר באמונה אזי הקב"ה עוזבו ולא עוזרו. ובאמת הוא מה שחזינו בחטא המרגלים, כיון שביקשו נשלחה לנו מרגלים ויתורו את ארץ כנען והיתה פה נקודה בחסרון אמונה, אמר להם הקב"ה **"אני אמרתי לכם שהיא טובה, חייכם שאני נותן להם מקום לטעות"**, כי בשעה שחסרון אמונה מצוי אזי משאירו הקב"ה ביד טעותו. (ח"ז עמ' סט).

אין גבול לרשעות בעל המדות - שרוצה להשאיר את עם ישראל מחוץ לא"י

וכפי אשר נתבאר אין גבול לרשעות בעל המדות, ומשור"ה מצינו במרגלים (זוהר מובא במס"י פ"א) **שהיה כדאי להם להשאיר את כל כלל ישראל במדבר ולא להעלותם לארץ ישראל מפני שמא יגרע מכבודם בא"י, אע"כ שלכל הכלל ודאי עדיף להיות בא"י, מ"מ כח מדתם אינו מתחשב בהנעשה להכלל אלא שואף רק להשקיט את מדותיו, וכל מעשיו מכוונים רק בגלל המדה (ח"ז עמ' קצב. וע"ע ח"ד עמ' לד; שם עמ' רעב).**

פרק ד: הניסים במתנת בארץ ישראל

אין הסבר עפ"י דרך הטבע

יום א' לסדר ויגש, ז' חנוכה תש"ח: מה מאד נגלה הוא לראות כי הנהגת ה' עם ישראל לא ע"פ דרך הטבע רק הכל למעלה מהטבע... מי הוא אשר היה בידו לאמר כי יתכן להשיג בעת כזו הסכמה מכל מלכות העולם - מלכות ישראל.. (מכתב מב. נכתב לאחר החלטת האו"ם על חלוקת א"י בט"ז כסליו תש"ח).

כי ההתעוררות אשר הי' (הסכמת האו"ם) לא כאשר חשבו השוטים הע"ה (העמי הארצות) - כי היה הסיבה מצד אהבת האומות, ומצד המפלאגע הציונית, רק התעוררות העליזונה... (מכתב מג).

מפני דוחק העת קצרתי בכתיבתי מלהודיע לידידי את אשר על לבי, את אשר שמעתי בבואי לפה מהחסידים הגדולים אשר עשה הש"ת עם עמו ועם ארצנו הק', כי לא הי' שום מקום בטבע שיהי נשאר המקום בידנו רחמ"ל, רק רחמי שמים נתן לנו שארית ופליטה, וזה נותן לנו תקוה ובטחון על העתיד. (מכתב נה, וע"ע מכתב נד. נכתב לאחר מלחמת השחרור).

ע"ד ההתעוררות הגדולה אשר היה במדינתכם וביותר בישיבתכם ע"ד הניסים הגלויים אשר הראה לנו (במלחמת ששת הימים שבחודש שקדם לו). כי כמדומני כי אין לכם לשער, כפי אשר מוסרים לנו מקום הניסים אשר הי' נגלה ונראה לעיני כל, אף להפוקרים ח"ו כולם צועקים ניסים ניסים, אך כנראה כי כל זה הוא עוד מהלשון שבילקוט על ישעיה לה, ישש"ר מדבר וציה מה הקב"ה עושה נגלה עליהם **"קיימעה" "קיימעה"**. יתן ד' שנהי אנחנו וכל בית ישראל מהזוכים "המה יראו כבוד ה'". (מכתב תלז).

נחלת ה'

נבואות ה' לאחרית הימים
כשה' עושה משפט בירושלים – מלכותו והטבתו
מתבססת בירושלים
מדברי רבותינו
המשגיח הגה"צ ר' יחזקאל לוינשטיין זצ"ל

מעניני הפרשה
ארץ ישראל ומשפט צדק – והשפעתם זה על זה
דבר העורך
המשפט בראש השנה – על ארץ ישראל

נחלת ה' דא ארץ החיים, והכי קרא לה דוד מלכא לארץ ישראל דאיהי ארץ החיים – נחלת ה' (זוה"ק וירא קטו, א).

גליון תורני בעניני ארץ הקודש נחלת ה' – גליון 30 אלול תשע"ו

דבר העורך

בגליון של שנה שעברה, הבאנו בטור זה את הערתו של הגאון ר' יחזקאל סרנא זצוק"ל על כך שענין המשפט בר"ה אינו מוזכר בתורה בפרשיות שבהן הוזכר המועד של ר"ה (בפרשת אמור, ובפרשת פנחס), אלא דווקא בפרשת עקב, בפסוק (דברים יא, יב) **"ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"**, ועל פסוק זה דורשים חז"ל (ר"ה ח, א) **"באחד בתשרי ר"ה לדין, דכתיב מרשית השנה עד אחרית שנה, מראשית השנה נדון מה יהא בסופה"**. והדבר צריך ביאור מה ענין שמיה אצל הר סיני, ומדוע דווקא בפרשה שבה מדובר על שבחה של ארץ ישראל כנס ענין הדין של ר"ה. ובגליון הנ"ל הרחבנו בישוב הענין. וכיון שאין בית המדרש בלא חידוש, נרחיב כאן שוב בדברים, בתוספת אומר הבא מן החדש. מלשון הפסוק הנ"ל, לפי ביאורם של חז"ל, אנו רואים שבאמת הדין בר"ה הוא על הארץ, וזה מתבטא בשני דברים, ראשית כל בזה שהמגמה של המשפט היא לברר כמה שפע לתת לארץ (וממנה לעם ישראל). ושנית, בזה שהארץ היא הנשפטה, כלומר, שהמשפט הוא לבדוק את המצב של הארץ, שמשנתה לפי המעשים שלנו, ונבאר את שני הענינים.

*

חז"ל בזוה"ק בפרשת תצוה (קפד, א) שואלים שמאחר וראש השנה הוא יום טוב ושמהם - מדוע דווקא בו נעשה דין, המביא לקטרוגים של הסט"א, וגזירות?

ומבארים חז"ל, שטעם הדין בר"ה הוא משום שיום ר"ה הוא תחילת החודש השביעי, ובכל מקום - השביעי הוא זמן בו הקב"ה משפיע הרבה ברכה ושפע טוב, אלא שבשביל שכל זה לא יגיע למי שאינו ראוי, הקב"ה עושה דין, ומסלק את מי שאינו ראוי מהשפע רח"ל.

וממילא מבואר היטב מדוע הדין שייך לארץ ישראל, משום שארץ ישראל היא המקום שדרכו מגיע כל הברכה והשפע של העולם, כמו שאומרים חז"ל בזוה"ק פרשת תרומה (דף קנז, א): **"וּכְל טִיבוּ וְכָל מְזוּנָה דְכָל יִשְׂרָאֵל - תַּמָּן נַחֲתִית מַלְעִילָא (-יורד לארץ ישראל מלמעלה), וְלֵית לָךְ אַתֵּר בְּכָל יִשְׂרָאֵל דְלֹא אַתָּן מִתַּמָּן (- מארץ ישראל)"**.

וכדי לקבל מושג מה על הענין הזה - נביא את דבריו הנפלאים של הרמח"ל בספרו משכני עליון (גנוז רמח"ל עמ' קמט) שמאריך בענין זה בדברים עמוקים, וכך הוא כותב: **"...המאור הנקרא 'שכינה' - שם נשרשו כל הנמצאים, להיותה נקראת במשל - אם הבנים, והכל יוצא מתחת ידיה. הארץ ומלואה השמים ושמי השמים וכל צבאותיהם, איש לא נעדר"**.

ובהקבץ כל השרשים האלה אל מקום אחד, באמצע יְרֵאָה שם כמו אבן אחת. והאבן הזאת יקרה מאוד, כלולה מכל יופי וחמדה, והיא הנקראת **"אבן שתיה"**. וכן היתה אבן הזאת בעולם הזה למטה במקום קודש הקדשים...

במקום הזה אשר זכרתי לך, נמצא דרך אחד גדול, סביב לאבן סביב, וזה הדרך הוא כמו ארץ רחבת ידיים מאד, ובה ערים גדולות ובצורות, לא נראו כהנה ברוב יפיים והדרם. וכל זה הדרך מאור עצמותו וזיו יפיו והדרו - של זה המאור (השכינה) אשר אני מדבר לך יצא. ועל כן היה המקום קדוש מאד, והאדמה אדמת קודש היא, אשר ממנה יצאה למטה

מעניני הפרשה

פרשת שופטים

ציון במשפט תפדה

בתחילת הפרשה התורה מצווה אותנו (דברים טז, יח): **"שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלקיך נותן לך לשבטיך"**. והתורה מדגישה שהמצווה היא **בכל שעריך אשר ה' אלקיך נתן לך**, כלומר דווקא בא"י.

בגמ' (מכות ז, א) למדו מפסוק אחר שסנהדרין נוהגת בין בארץ ובחוצה לארץ, ומה שנאמר אצלנו שהמצווה היא דווקא ב"שעריך" - דהיינו בארץ ישראל, מבארת הגמ' שכוונת הפסוק היא: **"בשעריך אתה מושיב בתי דינים בכל פלך ופלך ובכל עיר ועיר, ובחול"ל אתה מושיב בכל פלך ופלך ואי אתה מושיב בכל עיר ועיר"**.

כלומר, לו יצויר שבכל עיר ישנם חמשה מקרים שצריך לשפוט בכל יום, ודיין אחד יכול לשפוט עשרה דינים בכל יום, אזי בחול"ל מספיק להושיב דיין אחד לשתי הערים, שישפוט את עשרת המקרים שישנם בשתי הערים, ואילו בארץ ישראל צריך להושיב דיין לכל עיר, שישפוט את חמשת המקרים של אותה עיר. ועל אף שמספיק דיין אחד בשביל לשפוט את כל עשרה המקרים שבשתי העירות, בכל זאת צריכים למנות שופט בנפרד לכל עיר. (יעו' חזון יחזקאל על תוספתא סנהדרין ג, י).

בהלכה זו בא לידי ביטוי ההבדל המהותי בין ארץ ישראל לחול"ל בענין המשפט. בעוד שבחול"ל ענין המשפט אינו בא אלא לתת מענה לבעיה שנוצרה בין שני בעלי הדין, הרי שבארץ ישראל ישנו צורך בעצם המשפט. ולכן בחול"ל הכל לפי הצורך, וכאשר עיר מסוימת אינה זקוקה לדיינים, הרי שאין אנו מצווים למנות שופט לאותה עיר. ולעומת זאת בארץ ישראל, כיון שישנו צורך בעצם המשפט, ממילא אף אם ניתן להסתדר בלא שופטים באותה עיר, הצריכה התורה להושיב שופטים בכל עיר ועיר.

משפט צדק - בונה את ארץ ישראל

וביאור הטעם שבא"י ישנו צורך בעצם המשפט, משום שנאמר (ישעיהו א, כז) **"ציון במשפט תפדה"** ושביה בצדקה, דהיינו שהפדיון של ציון מחורבנה, הוא ע"י המשפט. ולכן בא"י צריך להושיב שופטים בכל עיר, משום שהעמדת השופטים בערי ארץ ישראל, גורמת לבנין ערי ארץ ישראל, וכל עיר צריכה שיהיה בה שופט ומשפט צדק - שבביל שתבנה ותכונן.

וכן במקומות נוספים מודגש הצורך של המשפט לצורך בנין הארץ, כמו שאומרים חז"ל במדרש תנחומא בפרשתנו (סימן א) **"ולא חרבה ירושלים אלא על קלקול הדין"**. ובזוה"ק (קנא, א): **"...דירושלם דינא איהו, ועל דינא קיימא, ועל דינא אתחבר"** [1].

משפט צדק - מזכה את עם ישראל לרשת את ארץ ישראל

דבר נוסף אנו רואים בפרשת השבוע, שמלבד מה שהמשפט בונה את א"י, המשפט גם גורם לכך שעם ישראל יכבשו את הארץ, כמו שאומר הכתוב **"צדק צדק תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ אשר ה' אלקיך נתן לך"**. והביא רש"י את דרשת חז"ל על פסוק זה: **"צדק צדק תרדוף - הלך אחר בית דין יפה. למען תחיה וירשת - כדאי הוא מניי הדיינים הכשרים להחיות את ישראל ולהושיבם על אדמתם"**. הרי שהזכות של **"צדק צדק תרדוף"**, תביא לכך ש"וירשת את הארץ" [2].

חיבור המשפט לארץ ישראל - גורם שהקב"ה יתחבר לארץ ישראל, ויבנה אותה

וכעת נבא לבאר מדוע המשפט בונה את א"י וגורם לכך שעם ישראל יירשו אותה. חז"ל בזוה"ק מבארים בכמה וכמה מקומות יסוד מרכזי, שהעולם העליון והעולם התחתון מקבילים אחד לשני, וכל פרט שקיים בעולם העליון, כנגדו יש פרט בעולם

¹ וכך אומר הפסוק (מכה ג, ט - י) **"שמעו נא זאת ראשי בית יעקב וקציני בית ישראל המתעבים משפט ואת כל הישרה יעקשו. בנה ציון כדמים וירושלם בַּעֲוֹלָה"**. כלומר הפסוק אומר בתמיה, וכי ה' בונה את ירושלים בַּעֲוֹלָה. ועל כך מסיים הכתוב (שם, יב) **"לכן בגללכם ציון שדה תחרש וירושלם עיין תהיה והר הבית לבמות יער"**. דהיינו, לא רק שציון לא תבנה בַּעֲוֹלָה, אלא שהיא אף תחרב בגלל זה. (יעו"ש פ"י מהר"ם אלשיך ובמלבי"ם).

וכך אומרים חז"ל (שבת קיט, ב) **"ואמר רבא לא חרבה ירושלים אלא בשביל שפסקו ממנה אנשי אמנה"**, שנאמר שוטטו בחוצות ירושלים וראו נא ודעו ובקשו ברחובותיה - אם תמצאו איש אם יש עושה משפט מבקש אמנה ואסלח לה". וגם כאן, הטעם שצריך שיהיו בירושלים אנשי אמנה, הוא משום שכאשר בירושלים יושבים אנשי אמנה - הרי הם בונים אותה ע"י משפט צדק שלהם - **"ציון במשפט תפדה"**.

² ובכך מתבאר מה שכי' הגר"א (אדרת אליהו פרשת בלק מהדורא תנינא כב, ב. ד"ה לאמורי) "ידוע, כי יציאת מצרים היה בזכות אברהם, והליכת המדבר ע"י זכות יצחק, כיבוש ארץ ישראל על ידי יעקב, ולכן נקראת 'ישראל' - על שם ישראל סבא".

ודבריו מבוארים עפ"י הנ"ל, שזכות המשפט מועילה לכיבוש הארץ, ולכן זכותו של יעקב שהוא איש האמת והמשפט כמו שאומר הכתוב (מכה ז, כ) **"תתן אמת ליעקב"**, ואחז"ל (ילקוט שלה, תשמ"ג) **"יעקב תפס את האמת"** - היא שמועילה לכיבוש ארץ ישראל.

הארץ הנקראת ארץ ישראל, ארץ אשר ה' דורש אותה. עכ"ד הרמח"ל.

כלומר, בשכינה נשרשים כל הנמצאים, והכל יוצא מתחת ידיה, והמרכז שבו נשרשים כל הנמצאים - הוא אבן השתייה העליונה, ומסביבה של האבן ישנה ארץ רחבת ידיים, והיא **ארץ ישראל העליונה**. וכנגד זה בעולם התחתון יש ג"כ אבן השתייה שבדוקא הקדשים, ומסביב לה **ארץ ישראל התחתונה**, וכח אבן השתייה מתפשט בכל ארץ ישראל - ומשם מגיע כל הברכה שיש בעולם.

[ענין זה שכל ארץ ישראל בבחינת אבן השתייה, מבואר ג"כ בביאור הגר"א שיר השירים א, ז, ובהערה 563 בהוצאת מוסד הרב קוק. וב"ברית הלוי" למהר"ש אלקבץ בעל ה"לכה דודי" (דף מא, א) בד"ה היסוד השלישי] וזה לשונו: "רבים חשבו כי מעלת ארץ ישראל.. אינו אלא רק מפני שמירת בני ישראל המצוות בה.. וזה טעות בידם. אבל דע, כי **שלימות ארץ ישראל הוא בעצמותה ממש**, כי היא היתה הנקודה הראשונה בבריאה... וכענין אבן השתייה".

וממשיך הרמח"ל שם (עמ' קנב): "וקודם בריאת העולם נברא הבית הקדוש הזה (- ביהמ"ק). כי **מן הבית הזה לוקחים שפע וזכר כל הנבראים**. ובהגיע אליו השפע הנשפע מן המלך, נראו כל חצרותיו וכל חדריו כולם מלאים כח ועצמה לתת לכל הקרב הקרב איש לפי מדרגתו. ועל כן לא פסק השפע מן הבית הזה מעולם [גם לאחר חורבן ביהמ"ק] **כי לולא פסק רגע אחד היו מתבטלים כל הבריות מיד**, נמצא שאין המלך מסיר עיניו מהיכלו כלל". עכ"ל הרמח"ל.

ובדברים אלו מתיישבת הקושיא בה פתחנו, מדוע הדין של ר"ה נאמר דווקא לענין ארץ ישראל, משום שאכן כל הדין של ראש השנה מוגדר במילים - "תמיד עיני ה' אלקיך בה", לדון מה יהיה בה מראשית ועד אחרית שנה, שהקב"ה עושה משפט כמה **שפע להביא לארץ ישראל** ומשם יגיע לבניה.

*

ומלבד הענין הנ"ל, שהדין הוא כמה שפע לתת לארץ, ענין המשפט הוא לראות כיצד השפיעו מעשי בני האדם **על הארץ**, כמו שהבאנו. ונבאר את הדברים:

נאמר (בראשית ו, יב) **"וירא אלהים את הארץ והנה נשחתה"** כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ. ומדייקים חז"ל בזה"ק (נח סא, א) את לשון הפסוק, שלא נאמר בו שהקב"ה ראה את מעשי בני האדם, אלא שהוא ראה את **הארץ** וראה **שהארץ נשחתה** ונשחתה לרעה, וזה מה שהעיד על כך ש"השחית כל בשר את דרכו על הארץ".

דהיינו שעיקר הדין הוא לראות כיצד השפיעו מעשי בני האדם על הארץ. וענין זה, שהמצוות משפיעות על מצבה של הארץ מבואר בכמה מקומות כמ"ש תלמיד הרשב"א (ר' יעקב ב"ר חננאל סקילי בספר "תורת המנחה" פרשת עקב דרשה סח): **"ואל תאמר ומה תועלת יש לארץ בקיום המצוות, ומה הרגש יש לאבן דומה ולעפר הארץ? שהרי מצינו בעשיית העבירות שהיא נענשת ומרגשת, דכתיב [בענין שפיכות דמים, בפרשת מסעי] (במדבר לה לז) ז'לא תחניפו את הארץ אשר אתם בה, כי הדם הוא יחניף את הארץ, ולא יכופר לדם.. [ובסוף פרשת העריות שבפר' אחרי] (ויקרא יח כה) ז'תטמא הארץ ואפקוד עוונה עליה' (שם שם כח) ז'לא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אותה'.**

וכשם שיש לה עונש ונזק בעשיית העבירות כך יש לה תועלת בעשיית המצוות עליה, ואף על פי שדבר זה אינו מושג ומורגש בשכל האנושי, הוא מושג בשכל חכם הרזים כי א-ל דעות ה'".

והארץ בזה ג"כ הגר"א בביאורו לשיר השירים (א, ג פ' ב).

ושורש הענין נמצא ב**נשמת הארץ**, הלא היא השכינה הקדושה, [וכמש"כ רמ"ד וואלי (שמות ח"א, עמ' רכ"ו) "שנשמתה של זאת הארץ היא השכינה"]. כמו שכותב רמ"ד וואלי (דברים, משנה למלך, עמוד ק"ס): **"..שכתכלת כלל המצוות אינו אלא לתיקון גופא דשכינתא.. כי בשלומה יהיה להם שלום"**.

ועפ"י אומר הגר"א (בסוף "ספרא דצניעותא" דף לט טור ב): **"..[השכינה] היא המקבלת עבודת בני אדם, והיא מתפעלת לפי מעשי בני אדם, וכך משפיעים אליה [שפע מהקב"ה].."**

כלומר, שמעשה בני אדם פועלים שינוי במצב השכינה - **"שהיא מתפעלת"** - כלומר, נעשית בנויה ומתוקנת, או ח"ו חרבה ומקולקלת - **"לפי מעשה בני אדם, וכך"** - לפי איך שהקב"ה בודק ומוצא את מצבה של השכינה, באותה מידה בא הקב"ה **"ומשפיע עליה"**.

ובכך מבואר ג"כ מדוע הדין בר"ה נאמר דווקא בפרשה שמדברת על ענין א", כי אכן כל הדין של ראש השנה מוגדר במילים - "תמיד עיני ה' אלקיך בה", כלומר, שענין הקב"ה **מסתכלות בארץ**, לבדוק ולבחון את מצבה, ועל פי מצבה - **הוא שופט כמה שפע להשפיע לנבראים** מראשית שנה ועד אחרית שנה.

ולכן אנו מוצאים בכמה מקומות שהמשפט מתייחס לארץ, וכמש"כ **"השפט כל הארץ"** (בראשית יח, כח); **"קומה אלהים שפטה הארץ"** (תהלים פב, ח); **"לפני ה' כי בא.. לשפוט הארץ"** (תהלים צו, יג). ועוד. והדבר הוא כפשוטו, שהקב"ה **שופט את הארץ** כמה היא ראויה לקבל לפי מצבה - כדי לחלק לנבראים.

וה"ר שיהיו כל מעשינו רצויים לפני ה', ועל ידי מעשינו ישמח הר ציון ותגל הארץ לפני ה' אשר בא לשפוט הארץ, כי ימצאה מתוקנת ובנויה על תילה, ואז ישפיע עליה שפע טוב השלם - לחלקו לבניה.

בברכת התורה, העורך

התחתון, שהוא דוגמא לו, והוא מייצג אותו בעולם הזה. וב"איתערוותא דלתתא" שמפעילים את הנברא שבעולם התחתון, הרי זה גורם "איתערוותא דלעילא" שהדבר שכנגדו בעולם העליון יפעל באותו אופן. [ובכך מבארים חז"ל את הפסוק זה (קהלת ז, יד) "גם את זה לעמת זה עשה האלקים"].

והנה **מעשה המשפט מייצג את הקב"ה**, שהוא נקרא "אלקי המשפט" (מלאכי ב, יז), ובעשיית אומרים "בא" **המלך המשפט**, דהיינו שזו מידתו, ו"חותמו של הקב"ה אמת" (שבת נה, א). ואמרו בזה"ק פרשת מצורע (דף נג, א): **"משפט ודאי דא קודשא בריך הוא"**.

וממילא, כאשר עושים **משפט צדק** בארץ ישראל, ומחברים את המשפט לארץ - הרי זה גורם **שהקב"ה** יתחבר לארץ ישראל, ויבנה אותה בבנין שלם.

וכך מבאר הרמח"ל (ספרי רמח"ל ח"ד עמ' רנז) **"ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה. ורזא דא, דפירוקא דציון לאו איהו אלא במשפט, מאי משפט - דא קוב"ה"**.

כשהקב"ה מתחבר לארץ ישראל - עם ישראל יורשים את ארץ ישראל

ובזה מבואר ג"כ הדבר השני שהבאנו, שהמשפט גורם לכך שבני ישראל יירשו את הארץ. ונבאר את הדברים עפ"י שתי הקדמות: א: לעיל נתבאר ש"משפט צדק" מייצג את הקב"ה. ואמנם יש להוסיף, שגם **"עם ישראל"** מייצגים את הקב"ה, ולכן אמרו בזה"ק אמור (צג, ב) שכאשר **בני ישראל** מתאחדים עם **ארץ ישראל**, הרי זה מקביל לכך **שהקב"ה** מתייחד עם **שכינתו**.

ב: כשם שע"י "איתערוותא דלתתא" - מתעורר "איתערוותא דלעילא", כך אחרי שהתעוררה ה"איתערוותא דלעילא" - מתעוררת ומתחזקת ה"איתערוותא דלתתא".

וממילא הדברים הולכים בסדר הבא: ע"י **שהמשפט צדק** (שמיצג את הקב"ה) מתחבר לארץ ישראל - **הקב"ה** מתחבר לארץ ישראל, וע"י שהקב"ה מתחבר לארץ ישראל - **עם ישראל** (שמיצגים את הקב"ה) מתחברים לארץ ישראל וזוכים לכבוש אותה.

וכך מבאר הרמח"ל בהמשך (שם): **"ציון במשפט תפדה.. כדון וְשביה בצדקה; דבתר דיתחבר צדיק (קוב"ה) וצדק (ושכינתיה) - כדון יהדרון עמא לקיניהון"**.

ומעתה מחווים דברי חז"ל במה שאמרו "כדאי הוא מנוי הדיינין הכשרים להחיות את ישראל ולהושיבין על אדמתן". דהיינו, **"מינוי הדיינים הכשרים"** - הוא קיום הכתוב (ישעיהו א, כז) **"ציון במשפט תפדה"**, ובעקבות זה מגיע **"להושיבין על אדמתן"** - כנגד "ושביה בצדקה", שע"י ש"ציון במשפט תפדה", ע"י חוזרים עם ישראל לארץ הקודש.

הכח לשפוט משפט צדק - מכח ארץ ישראל

עד כאן ראינו כיצד המשפט נצרך לארץ ישראל, אמנם הכתוב ממשיך להודיע לנו כיצד **ארץ ישראל נצרכת למשפט**, כמו שממשיך הפסוק בפרשתנו (דברים יז, ח) **"כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבת בשערך וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה'.. ופירש"י, "כי יפלא. כל הפלאה לשון הבדלה ופרישה, שהדבר נבדל ומכוסה ממך"**.

כאשר המשפט נפלא ומכוסה ממך, אין זה אלא משום שאתה לא נמצא במקום בו בחר ה' להשכינ את שכינתו, והעיצה לכך היא - **וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה'.**

וממשיך הכתוב (שם, י) **"ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא אשר יבחר ה' ושמרת לעשות ככל אשר יורוך"**. ומפסוק זה למדו גמ' (עבודה זרה ח, ב) שאין דנים דיני נפשות אלא בלשכת הגזית **"דכתיב ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא - מלמד שהמקום גורם"**.

הרי שכאן התורה מלמדת אותנו, שלדיני נפשות שצריך **"כח משפט גדול, צריך את הכח של ארץ ישראל בדרגא הכי גבוהה**, ולכן הסנהדרין צריכה לשבת במקום המקדש, שבו יש את הקדושה הגדולה ביותר של ארץ ישראל [שהרי מקום המקדש וארץ ישראל הוא ענין אחד, אלא שמקום המקדש הוא המוח הפנימי, ואורו מתפשט בכל ארץ ישראל, וכמש"כ רמז"ו (דברים, משנה למלך, עמוד תמ"ו)] - **"שהמקום גורם"**.

ואותו ענין אנו מוצאים באופן כללי על כל ארץ ישראל, וכמו שאמרו (סנהדרין יד, א) **"אין סמיכה בחוצה לארץ"**, דהיינו שרק בא"י אפשר לסמוך את השופטים ולתת להם בכך את הכח לשפוט.

וביאור הדבר, משום ש"משפט אמת" - אינו דבר טבעי, אלא בשביל **משפט אמת** - צריך לקבל **מכוחו של הקב"ה**, כמו שאומר הפסוק (תהלים פב, א) **"אלקים נצב בעדת א-ל"**, וכשאין הקב"ה שורה, אין הצלחה במשפט^[3].

וממילא דווקא בא"י, בה שורה הקב"ה, אפשר לשפוט משפט צדק. ובבית המקדש, ששם הקב"ה שורה ביתר שאת, גם כח המשפט הוא הכי בתוקף, ולכן דווקא שם, בלשכת הגזית, צריכים הסנהדרין לשבת.

³ ובזה"ק (מצורע נג, א) ביאור בזה את הפסוק (ישעיהו א, כא) **"איכה היתה לזונה קריה נאמנה מלאתי משפט צדק ילין בה ועתה מרצחים"** שכ"ז שהיא היתה "מלאתי משפט", **שהקב"ה** אלקי המשפט היה שורה בה, אז - **צדק** ילין בה - היה בכוחם לשפוט משפט צדק, ואילו עתה - שאין הקב"ה שורה בה - מרצחים. ומאידיך נאמר בזכריה (ח, ג) **"כה אמר ה' שבת אל ציון ושכנתי בתוך ירושלים ונקראה ירושלים עיר האמת"** - שכאשר הקב"ה חוזר לירושלים, יש ליושביה הצלחה לעשות משפט אמת.

נבואות ה' לאחרית הימים

מלכות ה' בארץ ישראל ובירושלים

אמנם ממשיך שם הרמח"ל לבאר כיצד הקב"ה כן מתקשר אל בריותיו: "ואולם עוד רצה בטובו וחסדו, להשפיל כביכול בענוותו את רום כבודו, ולהיות מתייחס אל נבראיו, אף על פי שבאמת אין להם יחס עמו כלל, ורצה להיות להם במדרגת מלך אל עם, שיחשב להם לראש, ולמנהיג, ולהתכבד כביכול בם כמלך שמתכבד בעמו... ובבחינה זו נקראה מלכו של עולם".

דהיינו, שהאפשרות היחידה שעל ידה יחשב שהקב"ה יש לו יחס כלפי עם ישראל – היא ע"י שהקב"ה יהיה "מלך על ישראל".

וממשיך הרמח"ל, שע"י מלכותו של הקב"ה עלינו "ימשך מזה הטוב הרב והשלווה הגדולה לנבראים", ומשום "שהשלמות האמיתי של הבריאה הוא המשך לה משלמותו יתברך, כי הוא לבדו השלמות".

ובכך מבאר הרמח"ל (ב"מאמר החכמה") את תפילותינו בר"ה על מלכות ה': "והנה המצב הטוב שישאר בו העולם, הוא שיהיו הברואים בכל ההכנה המצטרפת, ומלכותו ית' תהיה מתגלית עליהם תמיד, והם מקבלים מזה טובה אחר טובה עד אין תכלית, כי הנה הוא ית' שבלתי בעל תכלית (- בלי גבול), וטובו בלתי בעל תכלית, ובהיותו שורה עליהם ומתקשר בם - ימצאו מקבלים טוב בלא תכלית, והוא ותמלוק אתה ה' לבדך וכו', והוא מה שאמר הכתוב לדור דור וכו', כי מלכותו ית' יהיה לנצח נצחים והזוכים לו נהנים בו לנצח נצחים".

וכמו שבשביל שהקב"ה יהיה נקרא קשור דבוק לעם ישראל – צריך שהוא יהיה מלך על ישראל, כך בשביל שיהיה נקרא שהקב"ה קשור דבוק לירושלים, שבה הוא מעביר את שפע הטוב לישראל, צריך שהוא ימלך בירושלים. וכמו שאנו אומרים בתפילת ראש השנה: "ותמלוק אתה ה' לבדך על כל מעשיך בהר ציון משכן כבודך ובירושלם עיר קדשך ככתוב בדברי קדשך ימלך ה' לעולם אלקיך ציון לדור דור הללויה".

ובקדושת שחרית של שבת אומרים "מתי תמלך בציון בקרוב בימינו לעולם ועד תשכון. תתגדל ותתקדש בתוך ירושלים עירך לדור דור ולנצח נצחים...".

מלכות ה' בירושלים – ע"י עשיית המשפט
ומעתה אנו מגיעים אל היסוד השלישי, שמלכות ה' היא ע"י המשפט ומשום שאחד האמצעים היותר מרכזיים ליצור את המצב של מלכות, הוא ע"י עשיית משפט, כמו שכותב הרמב"ם (הלכות מלכים, ד, י): "ש"אין ממליכין מלך תחלה אלא לעשות משפט ומלחמות. שנאמר (שמואל א - ה, כ): ושפטנו מלכנו". עכ"ל. וכך נאמר על מלכות בית דוד (ישעיהו ט, ו): "על כסא דוד ועל ממלכתו להכין אתה ולסעדה במשפט ובצדקה וגו'". כלומר שעשיית המשפט – מכין וסועד את ממלכת דוד.

ולכן אומרים חז"ל (ברכות יב, ב) שבעשרה ימים שבין ר"ה ליום הכפורים אומרים המלך הקדוש והמלך המשפט. ופירש"י "לפי שבימים הללו הוא מראה מלכותו לשפוט את העולם". כלומר, "המלך המשפט" פירושו "שמגלה את מלכותו על ידי המשפט". [והוא מפורש ג"כ בדברי חז"ל בזה"ק (בשלח מד, ב; ויצא קס, ב) שבר"ה הקב"ה נקרא מלך בגלל שאז הוא יושב בדיון].

ושלש היסודות הנ"ל מבוארים בכתוב (ישעיהו לג, כב): "כי ה' שופטנו ה' מחוקקנו ה' מלכנו הוא יושענו". דהיינו שמה שה' שופטנו, הוא אמצעי לכך שה' יהיה מלכנו, ו"ה' מלכנו" הוא אמצעי לכך ש"הוא יושענו". [וע"ע במסגרת המרכזית בד"ה "המשפט מביא להטבה"].

ומעתה מבואר היטב מדוע הקב"ה עושה את משפט האומות דווקא בירושלים, משום שדווקא בירושלים שנצרך שהקב"ה ימלך בה כדי להתקשר אליה ולהיטיב לה, דווקא שם צריך שיהיה מקום המשפט המבסס את המלכות. [וראה עוד במסגרת].

ביסוס מלכות ה' מצד ישראל – שיכירו במלכותו וישתעבדו לו בירושלים
עד כאן דיברנו על הפעולות שמצד הקב"ה, שהוא עושה משפט בירושלים, כדי לבסס מלכותו בירושלים, כדי להיטיב לירושלים.

הנביא יחזקאל (לח, ח) מתאר את מלחמת גוג ומגוג: "באחרית השנים תבוא אל ארץ משוכבת מחרב, מקבצת מעמים רבים, על הרי ישראל אשר היו לחרבה תמיד, והיא מעמים הוצאה, וישבו לבטח כלם". כלומר, הקב"ה אומר לגוג, שבאחרית הימים תבוא אל ארץ ישראל, ששבו אליה פליטי חרב – אשר נתקבצו מארצות עמים רבים, ותבא להילחם על הרי ישראל שהיו חרבים זמן רב, ועכשיו יושביה יצאו מגלות העמים, ויושבים לבטח בארצם.

ופירש רש"י: "והיה לך לשום על לב שהיא מעמים הוצאה, והמוציאה מן העמים לא יעזבנה בידך", כלומר שהיה לך ללמוד מכך שכל ישיבתם בארץ אינה באופן טבעי, שהשמירה הניסית תמשיך, ומלחמתך בהם לא תצליח.

וממשיך הנביא לתאר את הכנותיו של גוג למלחמה, כאשר המטרה של הקב"ה בזה היא "למען דעת הגוים אותי בהקדשי בך לעיניהם גוג", וזה ע"י שיראו את המשפט שה' יעשה בגוג שבה להילחם בישראל כמו שממשיך הנביא: "וקראתי עליו לכל הרי חרב... ונשפטי אתו בדבר ובדם וכו'", וע"י זה: "והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני גוים רבים וידעו כי אני ה'".

מלשון הפסוקים אנו רואים שהמשפט שהקב"ה יעשה נגד גוג – יהיה בכללות ארץ ישראל, אמנם מאידך אנו מוצאים בנביא יואל שהקב"ה יעשה איתו משפט במיוחד בעמק יהושפט אשר בירושלים [עמק יהושפט" הוא בין הר הבית להר הזיתים. עיין כתיב רמב"ן ח"א עמוד שסח]. כמו שאומר הנביא (יואל ד, ב)

"וקבצתי את כל הגוים והורדתי את כל עמק יהושפט, ונשפטי עמם שם על עמי ונחלתי ישראל אשר פזרו בגוים ואת ארצי חלקו", ופירש הרד"ק שם שמדובר על מלחמת גוג ומגוג, ועליה אומר הנביא "וקבצתי את כל הגוים" דהיינו "שאתן בלבם שיבאו עם גוג ומגוג, וכן אמר בנבואת יחזקאל (לט, ו) והביאותיך אל הרי ישראל", וכל זה יהיה בשביל לשפוט אותם בעמק יהושפט אשר בירושלים.

וצריך להבין מדוע המשפט צריך להיות דווקא בירושלים, מקום ה"משוש חתן על כלה" של הקב"ה עם ישראל, הרי לכאורה מן הראוי היה לעשות את זה במקום צדדי, ואת ירושלים להשאיר נקיה ושמחה בשלמות הטוב, ולא די שהקב"ה אינו מעביר את המשפט והעונש אל מחוץ לירושלים, אלא אדרבה, הוא גורם לגוים להגיע לירושלים כדי לשפוט אותם דווקא שם.

משפט ה', מלכות ה', דבקות ה', טוב ה' – בירושלים

אמנם ביאור הדברים שאדרבה, דווקא משום בירושלים נבחרה להיות המקור של כל שפע הטוב – וכפי שאומר הכתוב (תהלים קכט, ה) "יברך ה' מציון וראה בטוב ירושלים", ופירש במצודות "שציון מקור שפע הברכות כולן" (והארכנו בזה בדבר העורך) – דווקא משום כך, המשפט צריך להיעשות בירושלים.

וביאור הענין עפ"י שלשה יסודות: א. בשביל שהשי"ת ישפיע את טובו, נצרך שהוא ישכון בירושלים ויהיה קשור אליה.

ב. הקשר של הקב"ה לירושלים הוא ע"י שהוא מולך בה. ג. ומלכותו נעשית ע"י המשפט.

ונבאר את שלשת היסודות הנ"ל:

א. כפי שביארנו, השפעת טובו של הקב"ה אינה אלא ע"י שהוא מתקשר אל בריותיו, כמ"ש הרמח"ל (ב"מאמר החכמה") שע"י שהקב"ה "שורה עליהם ומתקשר בם – ימצאו מקבלים טוב בלא תכלית". [דבריו המלאים יובאו להלן]. וכמו שצריך שהקב"ה ישרה על עם ישראל ויתקשר בם, כך צריך שהוא ישרה בירושלים ויתקשר בה וכפי שנאמר על כל א"י "הארץ... אשר אני שכן בתוכה" (במדבר לה, לד), ועל ירושלים בפרט נאמר "וה' שוכן בציון" (יואל ד, כא); "כי בחר ה' בציון אוה למושב לו" (תהלים קלב, יג).

בשביל שהשי"ת יתקשר בירושלים – צריך שהוא ימלך בירושלים
אמנם כאן אנו צריכים ליסוד השני, שהקשר של הקב"ה לירושלים הוא ע"י שהוא מולך בה. והוא משום שבאמת צריך להבין כיצד אפשר לומר שה' שוכן בציון, והרי הקב"ה אין לו שום יחס אל נבראים, ולא אל מקום כמו ירושלים, כמו שכותב הרמח"ל (דרך ה' ח"ד פ"ד סימן ב) "כי אמנם אמיתת מציאותו יתברך הוא דבר בלתי נתלה בזולתו כלל, ובלתי מתייחס לזולתו...".

ואמנם גם לעם ישראל יש תפקיד באותה מלכות, כמו שכותב הרמח"ל (דרך ה' שם) "ואולם בבחינה זו גם כן חייבים אנו להכיר **בכל יום, ולקיים מלכותו עלינו, ולהשתעבד אליו** ולגזירותיו כעבדים אל מלכם, וזה נקרא 'קבלת עול מלכות שמים', ונכלל ענינה בפסוק זה של שמע ישראל, דהיינו **ההודאה בדבר זה** שהוא מלך מלכי המלכים, מולך בכל בריותיו העליונים והתחתונים, ולקבל עול מלכותו והשתעבד אליו, וכמו שכתבתי".

כלומר שמלכות ה' אינה נעשית אלא ע"י שאנו עושים ג"כ את החלק שלנו בשני דברים: א. בזה שאנו מכירים במלכותו. [עין שמות רבה (כג, א): "משעמדת בים ואמרנו שירה לפניך ב'א' - נתישבה מלכותך"]. ב. בכך שאנו משתעבדים אליו.

ועל זה אומרת התורה (שמות לד, כג) "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון ה' אלקי ישראל" - דהיינו שרצון הקב"ה שיבואו לירושלים בשביל "לראות" [עין חגיגה (ב, א): "יִרְאֶה יִרְאֶה". ופירש"י "יִרְאֶה כל זכורך את פני האדון. דמשמע שהאדם רואה את השכינה"]. ואת מי לראות? - את פני האדון ה' כלומר, את פעולות המלכות, וע"י להכיר במלכותו, וכך נוצרת הקרבה והשפעת הטוב.

כי רצו עבדיך את אבניה

מעלותיה של א"י במשנתו של המשגיח הגה"צ ר' יחזקאל לוינשטיין זצ"ל

בשבועות אלו ראיתי איזה מכתבים מידידינו מארה"ב אשר כתבו לפה ומתאוננים מאד על מצב הרוחני, ודבריהם נותנת צער ודאגה... כן אלו אשר רצונם לנסוע לארצנו הק' להיות להם לעזר ולחיזוק לזה, כי זו היא פיקוח נפש ממש, כי כולם אשר נמצאים בארצנו הק', אף אלו אשר לא בירושלים, הם נמצאים במצב של תורה... תלמידים משיבתנו בנו פה שם לתהלה ולתפארת, גם אלו אשר חשבונו שיהיו להם קישורים למצבם - הזמין להם ההשגחה ענינים טובים מאד לגופם ולנפשם, הנה מעולם לא פללתי על ענינים כאלו שהשיגו בעז"ה. (מכתב צ).

כמדומני ברור כי אין ארצות הברית בעד אלו אשר טעמו איזה טעם תורה, וביותר לאלו אשר עמדו אף מעט בדעת ובהבנת התורה מקיבועא ולא מקופיא, בפרט בעת כזו "... (מכתב עת. וע"ע מכתב שעא).

ידידי, הנה רב חיזוק צריך האדם בכל מקום, בפרט בארצכם - ארה"ב) אשר שורר רחמ"ל יותר הענין של "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", וזאת היא היפוך האמת. יענין ידידי ברמב"ן סוף פ' בא. ועתה ידידי חזקו בבטחון, וכן חזקו הרצון על דבר ביאה לארצנו הקדושה. תודה לד' על אשר זכיתי להיות בארצנו הק'. (מכתב שסט).

בא"י יש שמירה מיוחדת ואין לפחד

"ועתה אמרתי לכתוב לכת"ר, מה שכותב כי הוא רואה איזה סכנה מרחפת על ארצנו הק' ח"ו, ידע כת"ר כי אנשי א"י לא כן חושבים, ואומרים כי היא בית חיינו, מדוע יהיה "השפחה יותר בטוחה מגבירתה". (מכתב רב).

"הנה היטלר הרשע ימ"ש... כמעט כילה את כלל ישראל, והרי ידוע ומפורסם שעמד ממש בגבולות א"י, ולולי רחמי השי"ת המרובים היה נכנס לא"י, ויכול היה לכלות את יהודי א"י ואת הפליטים המועטים שהגיעו מגלות אירופה, והרי כל זה נס גלוי והוכחה לרחמי השי"ת וחסדו שהשאיר לנו שריד ופליט". (ח"ג עמ' קמה).

בארץ ישראל - יש הרגשת מנוחה ובטחון

"תדעו בני היקרים כי הפחד והאימה אשר נראה ונשמע הוא רק למי שהוא רחוק מארצנו. בארצנו הק' שורר ב"ה רוח מנוחה ובטחון, בפרט לתושבי ירושלים. ואם תשאלו מה הוא הגורם? הייתי אומר אולי הוא הסיבה כי ברכת השי"ת בתורתו "וישבתם לבטח" שורר בם. (מכתב ריז. וע"ע מכ' פט).

סייעתא דשמיא ושמחה אמיתית בא"י

הסבא מקעלם ז"ל היה מבאר "ואבדתם מהרה מן הארץ הטובה", ביאור, "הארץ הטובה" - שמטיבה עמו ונותנת לו סייעתא דשמיא. (ח"ה עמ' שנה).

...מה מאד צריך להיות שמחתו כי זכה להיות בארצנו הק'... להיות ארצנו הק' מקום שמחה אמיתית... הנה ב"ה עוד תקוה ע"ד לזכות לנסיעתי לארצנו הק' אשר היא חמדת ישראל. (מכתב לח).

דעו כי ב"ה אני מרגיש את עצמי בטוב הבריאות כי האויר בירושלים הוא מהיותר טובים שבעולם ואני מרגיש זה. (מכתב נז).

אסיים מכתבי בברכה, יתן ד' לזכות לפני וליינה של ארצנו הק'. (מכתב נב).

הארץ הקדושה היא נקודת לבנו באמת

"זאת באמת צריך להיות תשוקת וחפץ כל מי שיש לו חלק ונחלה בתורת משה וישראל, כי הארץ הקדושה היא נקודת ליבנו באמת, כי אין לחלק הארץ מהתורה, כי הם כלולים יחד בברכת המזון, נודה לך ד' וכו' על ארץ חמדה וכו' ועל יציאת מצרים וכו' ועל ברית הבשר, ועל התורה, וכו'.

ואין לנו תורה באמת רק תורת הארץ, כי מציון תצא תורה, והשגת הארץ היא באמת קודם התורה, כי היא נחלת אבות, והתורה היא תורה צוה לנו משה מורשה וכו', ומה לנו לדבר עוד בשבחה כי היא מכפרת עוון, כל ההולך ד' אמות בארץ ישראל נמחלו לו עונותיו. כמדומני כי ידידי יודע מה, כמה הייתי מחבב הדיבור על דבר ארצנו הקדושה, כמה ענינים דיברתי מאמונה הנובעת מקדושת הארץ, כמה תועלת הי' לי ב"ה מענינים האלו". (מכתב ט).

תורה ועבודת ה' בארץ ישראל

גם בידי לאמר כי גם אני מרגיש לפעמים מעט מהמתנה של "אוירא דא"י מחכים" וכו'. (מכתב צח, וכן במכתב קכד).

יש עוד להרגיש רוח אחר מבחול"ל כמדומני כמו שמרגישים יום השבת הק' מבימות החול, ואולי בידי לאמר כי גם בתפלה רואה אני איזה שינוי לטובה ב"ה.

כן ענין אריכות ימים כמו שאמרו חז"ל יש לראות זאת אף ברחובות, ביותר בבתי מדרשים, יתן ד' לכולם אריכות ימים, אנשים בני שמונים ויותר הם בגדר כאשר אמר כלב בן יפנה הקניזי ליהושע, בן ארבעים שנה אנכי וכו' ועתה זה ארבעים וחמש שנה מאז וכו' ועודני היום חזק כאשר ביום שלח אותו משה, ככחו אז כן כוחו עתה למלחמה וכו'. (יהושע יד). הכוחות והזקנה ב"ה נראה לעין.

מי שרוצה להתלמד את עצמו במדת נדיבות יבוא לירושלים... (מכתב סז).

בעת אשר הייתי מתבונן בהחסדים אשר השגנו כמו יציאת מצרים, קריעת ים סוף, כיבוש הארץ, הייתי חושב מי יתן אם הייתי אל מקום המעשה בארצנו הק' - היו כל הענינים האלו אצלי בגדר חוש, ובכלל הייתי אומר כי מקום חו"ל אינו מסוגל כ"כ שיהי נעשים רושם חזק על לבי (מכתב נו).

בידי לכתוב לו כי רואה אני את ההשגחה הנוראה ע"ד אלו אשר באו לפה, כי כולם שבע רצון והשיגו כלם לפי רצונם בכל ענינם. הנה בשבעות אלו בא בברית ארוסין מ"ר ידידנו... נ"י, אני רואה בעיניו אשר השיג, השגחה נוראה לפי הכרתי כוחותיו ומצבו בכל אשר עמו... וכן כולם כמו כן. (מכתב פח).

מה מאוד נותן הזמן כעת איש לרעהו יאמר חזק. מי יוכל לשער את גודל מרוצת הזמן, כעת ירידתה היא פלאים רחמ"ל, ואל תאמר האדם כי במקומות של חו"ל אינו כך, כי דווקא במקומות הקדושים ח"ו, כי איך יתכן זאת? אם גבירה לוקה שפחה על אחת כמה וכמה, אם השורש נלקה איך יתכן שיהיו הענפים בריאים ח"ו, אך כמדומני כי ההבדל הוא כך, כי בשורש ניכר הליקוי ונגלה לעינים, ובהתולדות של השרשים קשה הוא להכיר השינויים שנעשו בכל עת. לדוגמה, במצב אור ניכר איזה שינוי לחליפה של חשך, אבל במצב של חשך אין להכיר כ"כ מצב של אפילה.

¹ מלוטק מתוך מכתביו שנדפסו ב"אור יחזקאל" ח"א, ומשאר חלקי הספר. דברים רבים נוספים מדבריו הובאו בגליון 46.